

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Бевзюк Ангеліна Костянтинівна

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ. 66

Піть Ігор Юрійович

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗА СКОЄННЯ
АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОСТУПКІВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД 68

Данілов Олександр Дмитрович

ПРАВОВИЙ СТАТУС КЕРІВНИКА АПАРАТУ СУДУ ЯК СПЕЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТА
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ. 72

Зільберт Валентина Сергіївна

МАТЕРІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ: СУБ'ЄКТНИЙ СКЛАД
ТА АНТИКОРУПЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ 75

Костюк Михайло Анатолійович

ДО ВИЗНАЧЕННЯ ОБСЯГУ ТА ЗМІСТУ ГАРАНТІЙ ДЕРЖАВИ ЩОДО ВИКОНАННЯ
СУДОВИХ РІШЕНЬ. 77

Малюта Владислав Васильович

ЩОДО РОЗМЕЖУВАННЯ СФЕРИ ДІЇ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО АДМІНІСТРАТИВНУ
ПРОЦЕДУРУ» ТА ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН» ПРИ РОЗГЛЯДІ
СКАРГ 80

Негара Олена Віталіївна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ НАДАВАЧІВ ПУБЛІЧНИХ
ПОСЛУГ 82

СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНА ГРАНІ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Завальнюк Володимир Васильович

НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: СУЧАСНІ ПРАВОВІ ВИКЛИКИ 86

Мельничук Ольга Степанівна

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОВИХ ДОКТРИН У КОНТЕКСТІ ГАРМОНІЗАЦІЇ ПРАВОВОЇ
СИСТЕМИ УКРАЇНИ З ACQUIS EC 89

Кравченко Сергій Петрович

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ДОКТРИНИ ПРАВА 93

Чувакова Ганна Михайлівна

АНОМАЛІЇ ГАЛУЗЕВОЇ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 96

Рязанов Михайло Юрійович

НОРМАТИВНИЙ ФАКТ ЯК ФОРМА АКТУАЛІЗАЦІЇ ПРАВОВОЇ СПАДЩИНИ. 98

Антошина Ірина Володимирівна

ІНФОРМАЦІЙНА ФУНКЦІЯ ПРАВА У ЦИФРОВУ ЕРУ 102

Ковбасюк Степан Валерійович

ДО ПИТАННЯ ПРО КРИТЕРІЇ ІЕРАРХІЗАЦІЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ. 105

Іванчук Віра Євстафіївна

ЗАВДАННЯ ПРАВОВОГО МОНІТОРИНГУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ
ПРАВА. 107

Грунь Олександр В'ячеславович

ЩОДО ПЕРСПЕКТИВ ВПЛИВУ ІКТ НА ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ. 110

Лисак Станіслав-Юрій Юрійович

РОЗВИТОК АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ 113

СЕКЦІЯ 3. ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Аніщук Ніна Володимирівна

ВНЕСОК ОЛЕКСАНДРИ ЄФИМЕНКО У РОЗВИТОК ЖІНОЧОГО РУХУ НА ПОЧАТКУ
XX СТ. 116

Данілов Олександр Дмитрович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри адміністративного і фінансового права*

ПРАВОВИЙ СТАТУС КЕРІВНИКА АПАРАТУ СУДУ ЯК СПЕЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Проблематика правового статусу посадових осіб судової системи залишається однією із найменш розроблених у вітчизняній науці адміністративного права. Попри значний масив досліджень, присвячених інститутів державної служби в цілому, питання щодо особливостей правового становища керівника апарату суду як самостійного та специфічного суб'єкта публічно-правових відносин досі не отримало належного концептуального осмислення. Ця прогалина набуває особливої актуальності в контексті конституційної та судової реформи, що розпочалася в Україні з ухваленням Закону України «Про судоустрій і статус суддів» у редакції 2016 року [1] та численних змін до нього, що відбувалися впродовж наступних років.

У теорії права під правовим статусом суб'єкта прийнято розуміти сукупність юридично закріплених прав, обов'язків, гарантій, відповідальності та компетенції особи у певній сфері правовідносин [2, с. 377]. Ця категорія є базовою для характеристики будь-якого учасника адміністративно-правових відносин, проте стосовно керівника апарату суду вона потребує специфікації, зумовленої подвійністю його правового становища: з одного боку – це державний службовець, на якого в повному обсязі поширюється дія Закону України «Про державну службу» 2015 року [3], а з іншого, посадова особа суду, чия діяльність безпосередньо забезпечує функціонування органу третьої гілки влади, що вимагає застосування спеціального правового регулювання.

Відповідно до статті 155 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», керівник апарату суду здійснює організаційне забезпечення роботи суду. Керівник апарату суду несе персональну відповідальність за належне організаційне забезпечення суду, суддів та судового процесу, функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, інформує збори суддів про свою діяльність. Збори суддів можуть висловити недовіру керівнику апарату суду, що має наслідком звільнення його з посади. Керівника апарату місцевого суду, його заступника призначає за погодженням голови відповідного суду на посаду та звільняє з посади начальник відповідного територіального управління Державної судової адміністрації України, а керівників апаратів апеляційного суду, вищого спеціалізованого суду, Верховного Суду, їх заступників призначає за погодженням голови відповідного суду на посаду та звільняє з посади Голова Державної судової адміністрації України [1].

Зазначені положення закріплюють ключову особливість правового статусу цього суб'єкта: попри те, що він є державним службовцем, його підзвітність встановлюється не перед органами виконавчої влади, а перед суддівськими ін-

станціями головою суду та зборами суддів. Ця конструкція є унікальною для вітчизняної системи державного управління, оскільки породжує специфічний режим відповідальності, що виходить за межі загальних механізмів службової підзвітності.

На основі вищезазначеного, доречно підкреслити спеціальний характер правового статусу керівника апарату суду. Підставою для такого висновку слугує декілька аргументів. По-перше, порядок призначення та звільнення цього суб'єкта має характерні відмінності від загального: відповідно до чинного законодавства, керівника апарату суду призначає на посаду та звільняє з посади голова суду за погодженням із зборами суддів відповідного суду. Ця процедура принципово відрізняється від стандартного конкурсного добору на посади державної служби, передбаченого статтями 21–28 Закону України «Про державну службу», оскільки кінцеве рішення ухвалюється органом судового самоврядування, а не органом виконавчої влади або її структурою.

По-друге, принципово значущою є специфіка функцій керівника апарату суду, що відрізняє їх від функцій керівників апаратів інших державних органів. Організаційне, кадрове, фінансове, матеріально-технічне, інформаційне забезпечення діяльності суду здійснюється в умовах конституційного принципу незалежності судової влади, закріпленого у статті 126 Конституції України [4]. Це означає, що керівник апарату суду при виконанні своїх функцій зобов'язаний не допускати будь-якого зовнішнього впливу на суд, а отже, несе додаткове правове навантаження, яке виходить за межі звичайної управлінської діяльності. Такий обов'язок не є прямо закріпленим у загальному законодавстві про державну службу, проте органічно випливає зі спеціального статусу суду як органу, що здійснює правосуддя.

По-третє, заслуговує окремого аналізу питання відповідальності керівника апарату суду. Чинне законодавство встановлює три рівні відповідальності цієї посадової особи: загальна юридична відповідальність відповідно до норм законодавства України; дисциплінарна відповідальність як державного службовця; нарешті – організаційна відповідальність перед головою суду та зборами суддів. Остання не охоплюється загальними нормами про дисциплінарну відповідальність державних службовців і становить унікальний елемент статусу, що підтверджує спеціальний характер правового становища керівника апарату суду. Спори, пов'язані з оскарженням рішень голів судів щодо звільнення керівників апарату, вирішуються із застосуванням як норм загального трудового та службового законодавства, так і спеціальних норм Закону «Про судоустрій і статус суддів», що підкреслює необхідність комплексного підходу до регулювання[5].

Окремого дослідження потребує питання взаємодії керівника апарату суду з Державною судовою адміністрацією України як центральним органом виконавчої влади, що забезпечує організаційне управління системою судів. З одного боку, керівник апарату суду перебуває в організаційно-правових відносинах із ДСА в частині матеріального, фінансового та інформаційного забезпечення

суду; з іншого – він не є підлеглим ДСА у питаннях, що стосуються безпосереднього функціонування конкретного суду. Ця дуалістична природа відносин між керівником апарату суду та ДСАУ є відображенням конституційного балансу між незалежністю судової влади та необхідністю адміністративного супроводу її діяльності.

Таким чином, керівник апарату суду є спеціальним суб'єктом державної служби, правовий статус якого характеризується рядом сутнісних ознак, що відрізняють його від статусу рядових державних службовців та керівників апаратів інших державних органів: особливий порядок призначення та звільнення із залученням органів судового самоврядування; специфічний зміст функцій, зумовлений конституційним принципом незалежності судової влади; трирівнева система відповідальності, що включає елементи організаційної підзвітності органам суддівського самоврядування; підвищені кваліфікаційні вимоги; дуалістична природа відносин із ДСА.

Отже, правовий статус керівника апарату суду доцільно визначати як комплексний і дуалістичний, що поєднує у собі ознаки державного службовця та посадової особи з управлінськими повноваженнями у сфері організаційного забезпечення здійснення правосуддя. Така правова природа зумовлює особливе місце цього суб'єкта у системі публічно-службових відносин, оскільки він не здійснює правосуддя, однак опосередковано впливає на умови його реалізації.

Керівник апарату суду виступає суб'єктом державної служби, на якого поширюється дія загального законодавства про державну службу та трудового права, водночас його правовий статус істотно модифікується спеціальними нормами законодавства про судоустрій, що визначають порядок призначення, звільнення, підпорядкованість та функціональні повноваження. Важливою характеристикою правового статусу керівника апарату суду є наявність управлінських та організаційно-розпорядчих повноважень, реалізація яких спрямована на забезпечення ефективної діяльності суду, включаючи кадрове, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення. Водночас здійснення таких повноважень повинно відбуватися з дотриманням принципу незалежності суду, що вимагає чіткого нормативного визначення меж повноважень цієї посадової особи та запобігання будь-якому опосередкованому впливу на здійснення правосуддя.

Список використаних джерел:

1. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. Ст. 545. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
2. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків: Консум, 2001. 656 с.
3. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст. 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>

4. Правові основи адміністрування у суді: навчальний посібник для студентів юрид. спеціальностей вищих навч. закладів / Л. М. Москвич, Іванцова та ін. Харків: Вид-во «Юрайт», 2018. 254 с.

5. Постанова Шостого апеляційного адміністративного суду від 06.12.2018 р. по справі № 823/1640/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78387706>

Ключові слова: правовий статус, керівник апарату суду, державна служба, апарат суду, повноваження, компетенція, службові обов'язки, гарантії діяльності, юридична відповідальність, незалежність суду, організаційне забезпечення правосуддя.

Key words: legal status, head of the court staff, civil service, court apparatus, powers, competence, official duties, guarantees of activity, legal liability, judicial independence, organizational support of justice.

Зільберт Валентина Сергіївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри адміністративного і фінансового права*

МАТЕРІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ: СУБ'ЄКТНИЙ СКЛАД ТА АНТИКОРУПЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ

Сучасна актуальність дослідження інституту матеріальної відповідальності державних службовців значно посилюється в умовах повномасштабної війни та післявоєнного відновлення України. Концентрація значних фінансових ресурсів у сферах оборони, гуманітарної допомоги та відбудови інфраструктури, а також спрощення процедур публічного адміністрування об'єктивно формують нові ризики неефективного використання публічних коштів і зловживань владними повноваженнями. У таких умовах матеріальна відповідальність набуває не лише компенсаторного, але й стратегічного значення як інструмент забезпечення фінансової дисципліни, підзвітності та доброчесності публічної служби. У цьому контексті особливого значення набуває інститут матеріальної відповідальності державних службовців, який виступає не лише засобом відшкодування шкоди, але й важливим інструментом забезпечення доброчесності та ефективності діяльності представників публічної влади. Матеріальна відповідальність державних службовців має комплексний правовий характер і формується на стику адміністративного, трудового та фінансового права [3, с. 42]. Її сутність полягає у відшкодуванні шкоди, завданої державі внаслідок протиправних рішень, дій або бездіяльності службовців при здійсненні владних повноважень. Водночас у сучасному праворозумінні цей інститут набуває ширшого змісту, оскільки виконує превентивну функцію, спрямовану на запобігання порушенням, у тому числі корупційного характеру. Додаткового значення набуває також євроінтеграційний вектор розвитку України, який передбачає імплементацію стандартів належного врядування, підзвітності та антикорупційної політики, закріплених у прак-